

Pillantás kötetét olvasva

A csillag a legősibb természeti tárgy-jelenség, amit az ember sajátos tulajdonságokkal kapcsolt össze. Lehetőséget kínált és kínál, az emberi cselekvés megmutatására, érzelmek kifejezésére, gondolatok, filozofikus tartalmak kifejezésére. Történelmünk legrégebbi időszakából maradtak fenn tárgyi emlékek, bizonyítékok erről. Az indiai, a perzsa mitológiákban szerepet játszott a jóslásokban, a jövődő fürkészésében. A keresztény mitológia sem kerülhette meg. Gondoljunk csak arra, hogy a három királyokat csillag vezette (irányította) Jézus születési helyére.

Ehhez az ősi jelképhez nyúlt vissza Szakáli Anna újabb verseiben. *Pillantás* című kötetének első ciklusában a csillag meghatározó szimbólum (*Álom csillagfényvel, Tövises az út a csillagokig, Csillagpor, Csillagok gyúlésa*). Természetesen a kozmosz, a világmindenség részeként a csillag lehet út és iránymutató. (Gondoljunk csak arra – párhuzamerőltetés nélkül –, mit énekeltek a „nagy háborúban” a doberdói harcmezőn a magyar bakák: „föltekintek a csillagos nagy égre”. Azért, hogy megtudhassák, merre van a hazájuk, otthonuk.) A világirodalom jelentős alkotásaiiban (Leonardo da Vinci, Lev Tolsztoj, Madách Imre, hogy csak néhányat említsek), az ember a csillagokhoz – a Nap is az természetesen – vágyik, de oda egyénileg nem juthat el, vissza kell térnie a Földre. *Álom csillagfényvel* versének sorai szerint ugyanezt szeretné Szakáli Anna; meghódítani a kozmoszt, szállni ismeretlen bolygók irányába. Azt azonban az ablakon át szemlélődve is fölmérte:

Csillagok fénye nem ejt rabul,
visszavágyom a Föld porába.
Földanyától születtem,
elhagyni nem tudom.

Ebben már két évvel korábban bizonyos volt, a *Tövises az út a csillagokig* záró szakasza szerint:

Tövisek hullottak alá
elénk tárva a csillagok titkát,
melyek fényüket nem az égben,
itt a Földön ragyogtatták.

A költőben a csillagok szemlélése sok mindent felszínre hozott a tudatalattiból.

Például a hamletti kérdést; „lenni vagy nem lenni” (*Csillagkapun átlép a pont*), a szerelem örökkévalóságát (*Ne búcsúzz!*), vagy éppen a kora középkori világképet, amely szerint a Föld valahol véget ér, s ha az ember hajlandó sokat, hosszan gyalogolni, akkor ott leülve lábát lógathatja az űrbe (*Színek, vonalak, foltok*):

ha kezem ölembe ejtve megpihen,
lábam lóbálva ülhetek
a csillagos égperemen.

A láb lóbálása a *Pillantás* másik meghatározó eleménél, a szerelemnél – gondoljunk az átkarolásokra, a botladozó lépésekre, az olykor megbicsakló vallomásokra – szinte lehetetlen. Tudta ezt Balassi Bálint is, aki középkori főúrként a legképtelenebb dolgokra volt képes szerelme beteljesedése érdekében (például lóháton kergette, üldözte a selmecbányai mezőn). A 21. században élő költő szelídebb utat választott, verssorokkal írta le érzelmeit. Ha a csillag-motívumnál a legősibb mitológiai elemekre ismerhettünk, akkor a másik lírát determináló alkotó résznél a görög mondavilágra, illetve a 20. századi költő hatására. Nagy László azt kérdezte, ki viszi át a szerelmet a túlsó partra? Szakáli Anna ezt úgy tette 21. századivá, hogy soraiba belerejett valamennyit a keresztény mondavilágból. Bizonyosságul idézem a *Gyász* néhány sorát:

Mindig váratlan, ha itt az angyal,
dolga, kísérni a nagy folyón át.
Hát menj! Legyen veled a béke,
majd találkozunk odaát.

A szerelem, az érzelmek velejárója, hogy csaknem minden ember, férfi és nő múlhatatlannak, örökig tartónak tudja. Szakáli Annánál is felbukkan ez, de valószínűleg fontosabb a másikkal való azonosulás (*Rejtőzködés*). Egyik négysorosában, a *Szerelmedből nem* címűben még ezen is túlmegy, hiszen egy más élet lehetőségét látja meg:

Szerelmedből nem fűzhetek
hibátlan gyöngysort,
de szemed tükrében
új életre ébredek.

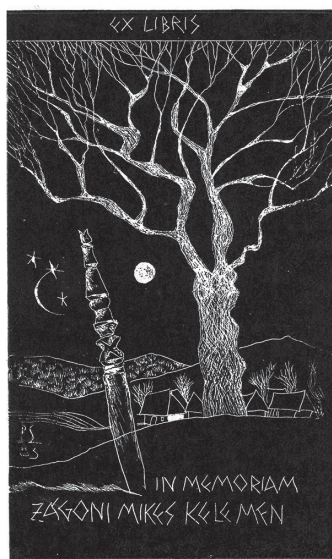
Aligha olvasható olyan verseskötet, amelyben közvetlenül vagy áttételeken keresztül ne jelenne meg a couleur locale, a helyi színezet. A költő két, szüleihez szóló verset illesztett a *Pillantás* negyedik ciklusába: *Anyám árnyéka*, *Apám emléke*. A művek megírása között pár hónap telt el (könnyen mérhető, mert Anna precízen odajegyezte versei alá a megírás évét, hónapját, de látható, hogy az apa emlékét némi távolságtartással írta le, míg az *Anyám árnyékát* óvón és érzelmedúsan). Különösen a második szakaszban:

Messze a szőlő,
szilvafák árnya vár,

hol megpihenünk,
s fejem öledbe hajtom.
Emlékemben arcod,
hangod, pillantásod él.
Kopott fényképed előttem,
arcodon mintha bánatot látnék.
Ne térj vissza a szenvedésbe,
drága anyám! Te eltűnő árnyék...

A helyszín, motívumsor nemcsak így jelenik meg a *Pillantásban*, hanem a nagy tó, a Balaton kínálta élmények nyomán is. Az előző mondat utolsó szava nem véletlen, hiszen a költő alkalmatosságra írt versei (Csokonai Vitéz Mihály szavaival, aki Zamárdi közelében, Szántódon lépett a somogyi partra) erősen kötődnek a tóhoz, az ottani emberekhez, eseményekhez. Írt Szent Kristófról, a vízen átkelők, az utasok védelmezőjéről, a Kékszalag-futamról, a Balatonfüredről Siófok irányába versenyző vitorlásokról, s a színészkirályról, Latinovits Zoltánról, aki Balatonszemesen szomorú tette miatt kapott emlékmúzeumot.

Az előző allúziók nem szűkülő költői világ, nem egyszerűsödő motívumrendszer jelzései, hanem éppen ellenkezőleg, annak bizonyítéka, hogy szűkebb territóriumát alaposabban megműveli. S akként, hogy onnan a kozmoszra is figyel. A *Pillantás* így érett, egyéni hangú költői mű.

Sándor Plugor emlékére
Plugor Sándor